

ROZDZIAŁ 5

Transformacja Siewierza na tle innych małych miast północnego obrzeża Górnośląskiego Zespołu Metropolitalnego

Jacek Malikowski*

5.1. Wprowadzenie

Niniejsze opracowanie nawiązuje do podjętej już wcześniej przez autora analizy miejsca i znaczenia Siewierza w sieci osadniczej województwa śląskiego (Malikowski 2008, s. 192–207).

Dotychczasowe peryferyjne położenie miasta powodujące wielowiekową marginalizację, dobiega już kresu. Aglomeracja śląska, organizując się w Górnośląski Zespół Metropolitalny (GZM), inicjuje jego restrukturyzację poprzez metropolizację i rewitalizację. Proces ten przyspiesza i potęguje bezpośrednio sąsiedztwo portu lotniczego „Katowice” w Pyrzowicach z rozbudowywaną infrastrukturą w strefie okołolotniskowej, przylegającej także bezpośrednio do Siewierza. Można zatem – za R. Krzysztofikiem (2005/2006, s. 75) – określić Siewierz jako małe miasto z wielkimi perspektywami. Splot różnych czynników endo- i egzogenicznych umożliwia wzrost jego dynamiki rozwoju, także przestrzennego.

* Jacek Malikowski, dr, Katedra Socjologii i Psychologii, Górnośląska Wyższa Szkoła Handlowa w Katowicach.

5.2. Antynomia położenia Siewierza: peryferyjność – centralność

Wielowiekowe położenie Siewierza na pograniczu śląsko-małopolskim oraz warunki środowiska geograficznego powodowały dość zróżnicowany charakter funkcjonalny. Najsilniej zaznaczającym się czynnikiem miastotwórczym były funkcje centralne, związane z lokalną administracją. Był on jednostką hierarchicznie nadrzędną nad sąsiednimi miastami – Czeladzią i Koziegłowami, oraz otaczającymi obszarami wiejskimi, w aspekcie instytucjonalnym, gospodarczym i komunikacyjnym. Siewierz pełnił rolę centrum terytorium siewierskiego (*districus severiensis*), od połowy XV w. stolicy Księstwa Siewierskiego. To, że był węzłem komunikacyjnym na skrzyżowaniu ważnych już od średniowiecza szlaków, wzmacniało tę pozycję.

Siewierz pełnił jednocześnie funkcje wyspecjalizowane, łączące się z miejscowym górnictwem i rolnictwem oraz hodowlą miejską. Nadgraniczne położenie na szlakach handlowych i lokalizacja komory celnej ukierunkowały jego rozwój w stronę modelu mieszanego miasta – wrót Małopolski.

W XVII–XVIII w. Siewierz przeżywał regres, a następnie degradację ekonomiczną w okresie od XIX w. do połowy XX w.

Z powodu swego peryferyjnego położenia między regionami geograficznymi i historycznymi, w wyniku każdej kolejnej reformy administracyjnej państwa zmieniał swą przynależność terytorialną. W okresie międzywojennym stanowił część województwa kieleckiego, po II wojnie światowej znalazł się najpierw w granicach województwa śląsko-dąbrowskiego, później katowickiego, a obecnie znowu śląskiego.

Siewierz zaczął stopniowo odzyskiwać znaczenie dzięki budowie nowego korytarza komunikacyjnego w drugiej połowie XX w. Ranga tego korytarza drogowego rosła, marginalizując szlak kolejowy Ząbkowice Będzińskie–Częstochowa, który omijał go łukiem (Krzysztofik 2005/2006, s. 75–79; Zuzańska-Żyśko 2006, s. 61–63). Siewierz odzyskał status węzła dróg. Przez zachodnią część miasta przeprowa-

dzono ważną drogę krajową nr 1 (DK-1), a zarazem międzynarodową E-75 z Gdańska do Katowic i na południe Europy, ze wschodu zaś na zachód prowadzi droga tranzytowa nr 78 z Kielc do Chałupek na granicy polsko-czeskiej.

Rys. 5.1. Położenie Siewierza na skrzyżowaniu dróg

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.siewierz

Naszkicowany komunikacyjny układ powiązań międzyregionalnych „spinając się” w okolicy miasta, tworzy jeden z największych węzłów drogowych w południowej Polsce. Jego znaczenie zwiększa krawędziowe położenie w stosunku do aglomeracji śląskiej (rys. 5.1) (Krzysztofiak 2005/2006, s. 81).

5.3. Rozwój Siewierza na tle innych miast północnego obrzeża GZM

Zgodnie z przyjętą wcześniej strukturą opracowania, pozwalającą uwydatnić rozwój przestrzenno-funkcjonalny Siewierza, porówna się go z innymi małymi miastami, zlokalizowanymi na północnych obrzeżach Górnośląskiego Zespołu Metropolitalnego. Przynależały one w przeszłości do Księstwa Siewierskiego lub też blisko z nim sąsiadowały. Koziegłowy, Woźniki Śląskie i Żarki, podobnie jak Siewierz, są miastami o charakterze centralnym, natomiast Łazy, Miasteczko Śl., Poręba, Radzionków i Wojkowice reprezentują typ ośrodków wyspecjalizowanych, odwołując się do teorii W. Christallera.

Tabela 5.1. Zestawienie danych o analizowanych miastach (2008 r.)

Miasto	Status administracyjny	Przynależność powiatowa	Liczba mieszkańców	Powierzchnia w km ²
Koziegłowy	g. miejsko-wiejska	p. myszkowski	2 481	26,71
Łazy	g. miejsko-wiejska	p. zawierciański	7 166	8,75
Miasteczko Śląskie	g. miejska	p. tarnogórski	7 327	68,3
Poręba	g. miejska	p. zawierciański	8 747	40,04
Radzionków	g. miejska	p. tarnogórski	16 900	13,26
Siewierz	g. miejsko-wiejska	p. będziński	5 417	38,22
Wojkowice	g. miejska	p. będziński	9 311	12,77
Woźniki	g. miejsko-wiejska	p. lubliniecki	4 448	30,42
Żarki	g. miejsko-wiejska	p. myszkowski	4 363	25,68

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Województwo śląskie...* (2009).

Poza Siewierzem i Koziegłowami pozostałe z nich znajdują się przy drogach drugorzędnych, a nawet trzeciorzędnych, jak Woźniki i Miasteczko Śl. Dogodne położenie komunikacyjne niewątpliwie

warunkuje i dynamizuje rozwój. Istotne też jest znajdowanie się w strefie węzłowej GZM, z czym wiąże się obsługa przez autobusy komunikacji miejskiej Komunikacyjnego Związku Komunalnego Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego w Katowicach, Międzygminnego Związku Komunikacji Pasażerskiej w Tarnowskich Górach czy Zakładu Komunikacji Miejskiej w Zawierciu. Nie jest ona zapewniona w peryferyjnych Koziegłowach, Woźnikach Śl. i Żarkach, które będąc wyizolowane od większych miast, nie są stymulowane prorozwojowo, jak Radzionków, Poręba, Wojkowice czy Łazy (Zuzańska-Żyśko 2006, s. 34–37).

Badana grupa miast jest zróżnicowana zarówno pod względem zajmowanej powierzchni, jak i zamieszkującej je ludności (tab. 5.1). Przewagę wśród nich mają te o statusie gminy miejsko-wiejskiej.

Siewierz na tle innych małych miast północnego obrzeża GZM cechuje się przeciętną liczbą mieszkańców, zajmując również średniej wielkości powierzchnię. Ponad połowę jego powierzchni zajmują tereny rolne (53,87%). Tereny zurbanizowane stanowią – jak z tego wynika – 17,96% powierzchni miasta. Poza obszarami mieszkaniowymi, znajdującymi się w centralnej części, w ich skład wchodzi także tereny przemysłowe. Przylegają one od strony zachodniej do DK-1 oraz zlokalizowane są w wysuniętej na wschód Piwonii. W granicach miasta występują atrakcyjne tereny rekreacyjne (28,17%), położone na jego krańcach północnych (Las Szeligowiec), południowych i zachodnich (Las Kadłub, Zalew Przeczycko-Siewierski na Czarnej Przemszy o powierzchni 570 ha, stawy rybne zasilane wodą z rzeki Mitręgi). Nieużytki zajmują nieco ponad 1,5%.

Cały teren miasta Siewierz jest zgazyfikowany, pokryty siecią wodociągową oraz telefoniczną. Społeczność gminy charakteryzuje się dużą aktywnością pod względem podejmowanej działalności gospodarczej. W ewidencji odnotowano ponad 1310 wpisów podmiotów, prowadzących aktualnie działalność gospodarczą na terenie gminy, z czego największa liczba przypada na handel i usługi.

5.4. Lokalne ścieżki rozwoju w okresie transformacji

Ponaddwudziestoletni proces transformacji społeczno-ekonomicznej wyznaczył odmiennie ścieżki przemian analizowanych miast. Przeszły one trudny proces adaptacji i restrukturyzacji, nie zawsze jeszcze zakończony. Wiele dotąd pełnionych przez nie funkcji uległo osłabieniu na rzecz tych, które w odpowiedzi na wyzwania regionalnego układu terytorialnego zostały wzmocnione. Priorytetowym celem tych miast stało się wykorzystanie lokalnych zasobów ludzkich, połączone z inwestowaniem w nie oraz pobudzenie aktywizacji i samoorganizacji społecznej, sprzyjające rozwojowi szeroko rozumianej przedsiębiorczości i innowacyjności, które w efekcie umożliwiły osiągnięcie konkurencyjności oraz zwiększenie atrakcyjności (Malikowski 2008, s. 433).

Omawiane ośrodki, zabiegając o uzyskanie konkurencyjnej pozycji w gospodarce rynkowej o zmiennych trendach, często zmieniały swój profil gospodarczy. Te dotąd o typie usługowo-rolniczym, jak Koziegłowy, Woźniki i Siewierz, wraz ze zmianą struktury zatrudnienia mieszkańców stały się centralnymi miastami usługowo-przemysłowymi, pełniącymi funkcje komunikacyjne, administracyjne, kulturalne i informacyjne dla otaczających je obszarów wiejskich. Ośrodki wyspecjalizowane z dominującą funkcją przemysłową, jak: Radzionków, Miasteczko Śląskie, Łazy, Poręba i Wojkowice, będące wcześniej satelitami większych ośrodków, uzyskawszy samodzielność administracyjną, zaczęły stopniowo przekształcać się w miasta usługowo-przemysłowe. Żarki stanowią natomiast przykład ośrodka o elastycznej specjalizacji, wykorzystującego tradycję rzemiosła przemysłowego, szczególnie w branży obuwniczej.

Z dokonanej analizy przedsiębiorczości i atrakcyjności inwestycyjnej badanych miast wyraźnie rysuje się obraz znacznie niższej aktywizacji gospodarczej mieszkańców miast w przeszłości wyspecjalizowanych (Poręba, Radzionków, Wojkowice) niż ośrodków centralnych (Koziegłowy, Siewierz czy Żarki). Na podstawie wybranych wskaźników rozwoju lokalnego, przedsiębiorczości i atrakcyjności przedsta-

wiono swoisty ranking badanych miast. Siewierz wypada na tle innych małych miast północnego obrzeża GZM korzystnie, szczególnie pod względem poziomu zatrudnienia, wysokości poniesionych nakładów inwestycyjnych czy też liczby mieszkańców podejmujących działalność gospodarczą (tab. 5.2).

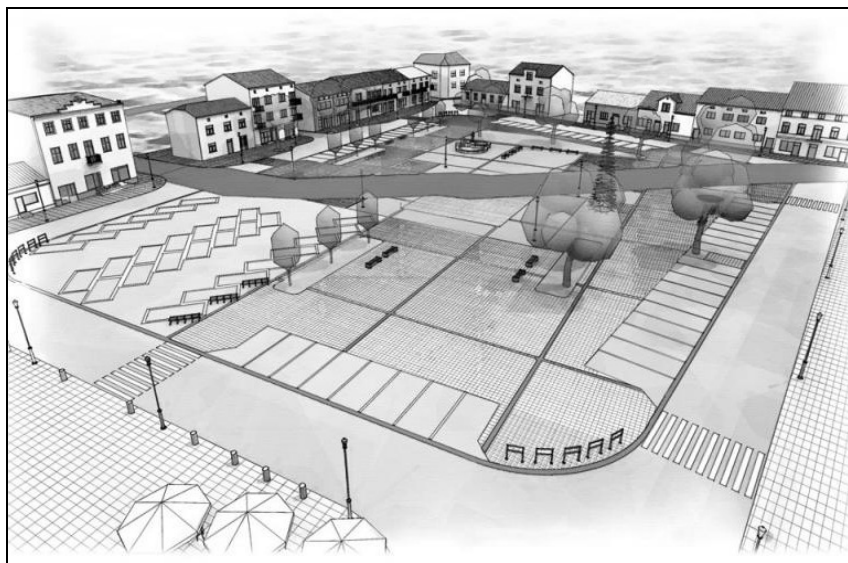
Tabela 5.2. Ranking małych miast na północnym obrzeżu GZM w pierwszej połowie 2009 r.

Miasto Kategoria	Rozwój lokalny		Przedsiębiorczość		Atrakcyjność	
	poziom zatrudnienia	potencjał fiskalny	nakłady inwestycyjne w latach 1996–2009 (mln zł)	wskaźnik (liczba podmiotów na 1000 mieszk.)	ogół podmiotów gospodarczych/spółki z udziałem kapitału zagranicznego	saldo migracji
Wskaźnik	liczba prac. na 100 mieszk. w wieku prod.	dochody własne na 1 mieszk.				
Koziegłowy	50,37	681,92	18,1	222,9	553/–	–3,2
Łazy	35,53	679,66	13,3	112,3	805/3	2,2
Miasteczko Śląskie	60,89	1 943,51	29,6	53,2	390/1	–5,2
Poręba	26,41	1 019,52	10	74,3	650/4	1,6
Radzionków	28,93	997,92	27,5	93,2	1 575/17	2,5
Siewierz	69,30	1 356,19	31	131,2	711/3	0,7
Wojkowice	17,44	1 052,60	5,6	98,7	919/2	–3,2
Woźniki	35,97	727,43	15,7	67,0	298/1	–5,1
Żarki	28,80	744,05	11,8	147,8	645/1	2,7

Źródło: Statystyka województwa śląskiego *Województwo śląskie...* (2009, s. 145–160, 314–322).

Wśród badanych miast małych w wydatkach inwestycyjnych przeznaczonych na infrastrukturę techniczną (drogi, kanalizacja sanitarna, oczyszczalnie ścieków, modernizacja centrów, budowa cmentarzy

komunalnych, rozbudowa bazy rekreacyjno-sportowej) liderem okresu 2006–2008 jest Radzionków (436,61 zł na osobę). Swój awans, obserwowany od 2006 r., zawdzięcza znakomitym wynikom w wykorzystaniu środków unijnych. Nieco mu ustępują Miasteczko Śl. (347,09 zł na osobę) i Koziegłowy (337,77 zł na osobę). Dobry wynik osiągnęły także Siewierz (302,00 zł na osobę) i Woźniki (258,33 zł na osobę). Zdecydowanie najgorzej w porównaniu wypadają Poręba (88,41 zł na osobę) i Wojkowice (92,65 zł na osobę), które borykają się ze spłatą długu publicznego (Swianiewicz 2009). Największe zmiany w przestrzeni publicznej analizowanych miast zaszły w Miasteczku Śl., Woźnikach i Radzionkowie. W ostatnich latach dystans wobec nich stara się zniwelować Siewierz.

Rys. 5.2. Wygląd rynku w Siewierzu po I etapie modernizacji płyty

Źródło: opracowanie T. Kubisa

5.5. Plan zagospodarowania przestrzennego Siewierza a rzeczywistość transformacyjna

Problemem zagospodarowania przestrzennego Siewierza i zarazem warunkiem jego rozwoju jest zajęcie eksponowanego miejsca w przestrzeni między Będzinem i Dąbrową Górniczą a Zawierciem, Tarnowskimi Górami i Myszkowem, jako ośrodka o lokalnej, ponadgminnej randze oraz uzyskanie należnego miejsca, jako ośrodka turystycznego dla mieszkańców Górnośląskiego Zespołu Metropolitalnego, a szczególnie jego wschodniej (Sosnowiec, Będzin) i centralnej części.

Rozwiązanie tych kwestii sprowadzałyby się m. in. do:

- wykorzystania istniejących i projektowanych tras drogowych, w tym przede wszystkim obwodnicy dla podniesienia atrakcyjności Siewierza oraz dla obsługi jego centrum i terenów rozwojowych na południu;
- uwolnienia Rynku od komunikacji tranzytowej oraz uporządkowania układu komunikacyjnego w centrum;
- stworzenia warunków przestrzennych do powstawania nowych i modernizacji istniejących zasobów mieszkaniowych dla ludności miasta i sołectw, preferujących skoncentrowane formy zabudowy.

Wizja rozwoju miasta zawiera się w realizacji następujących kierunków (*Studium uwarunkowań...* 2006, s. 20–28):

- Siewierz – ekologicznym obszarem w regionie;
- Siewierz – turystycznym ośrodkiem aglomeracji katowickiej;
- Siewierz – północnym węzłem transportowym aglomeracji katowickiej;
- Siewierz – rynkiem rolno-spożywczym w regionie.

Zmiany zachodzące w przestrzeni publicznej na badanym obszarze, dynamizujące jego rozwój, stały się widoczne dopiero po wyjściu małych miast z recesji transformacyjnej, czyli po roku 1996. Pojawiły się wtedy możliwości realizacji inwestycji gminnych ze środków funduszy przedakcesyjnych, takich jak: PHARE, SAPARD, ISPA, czyli bezzwrotnej pomocy finansowej, udzielanej przez Unię Europejską.

Szybciej i efektywniej niż inne sięgnęły do nich samorządy miejskie Miasteczka Śl., Poręby i Woźnik, przystępując do modernizacji dróg publicznych, centrów i oświetlenia ulicznego.

Fot. 5.1. Panorama Siewierza z halami fabrycznymi Electroluxa przy DK-1
(zdjęcie: J. Malikowski, 2008)

W przypadku Siewierza punktem zwrotnym było – po kilkuletniej złej passie inwestycyjnej – przyciągnięcie w 2002 r. kolejnego dużego, po BOC Group, inwestora o europejskiej renomie, jakim jest Electrolux Poland – lidera w produkcji sprzętu AGD, działającego w ramach Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (fot. 5.1). W sąsiedztwie DK-1 w sposób kompleksowy, skoordynowany, określone zostały rozwiązania funkcjonalno-przestrzenne w relacji z obszarami otaczającymi. Sprzyjające warunki zachęciły szwedzki koncern do budowy fabryki suszarek bębnowych.

Po akcesji Polski do UE w 2004 r. inwestycje nabrały tempa, także tutaj. Kolejnym celem była kompleksowa modernizacja rynku. Wiązało się to z wyeliminowaniem ciężkiego transportu, który obecnie przejeź-

dża przez samo centrum miasta ze wschodu (Kielce–Zawiercie) na zachód (Sosnowiec–Katowice i Tarnowskie Góry–Gliwice). Dążąc do tego, podjęto starania o zachowanie funkcjonalności rynku jako miejsca handlowo-użytkowego. Pierwszy etap rewitalizacji siewierskiego rynku, właśnie zakończony, to zlikwidowanie napowietrznej sieci telefonicznej i energetycznej oraz umieszczenie kabli w ziemi. Na płycie rynku postawiono też niewysoki murek na fundamentach dawnego ratusza, zburzonego przez Rosjan po upadku powstania styczniowego (rys. 5.2 i fot. 5.2).

Fot. 5.2. Widok centrum Siewierza z lotu ptaka przed modernizacją rynku
(zdjęcie: J. Malikowski, 2007)

Największym jednak problemem jest przedłużająca się budowa przebiegającej od południa obwodnicy miasta (fot. 5.3). W ramach tej inwestycji zostanie wybudowana dwujezdniowa droga klasy GP (główna przyspieszona) o długości 5,7 km, 8 obiektów mostowych, 2 przystanki autobusowe, ciągi piesze wzdłuż DK-1, wzdłuż drogi dojazdowej wokół cmentarza, wzdłuż drogi do ul. Stoczkowej oraz

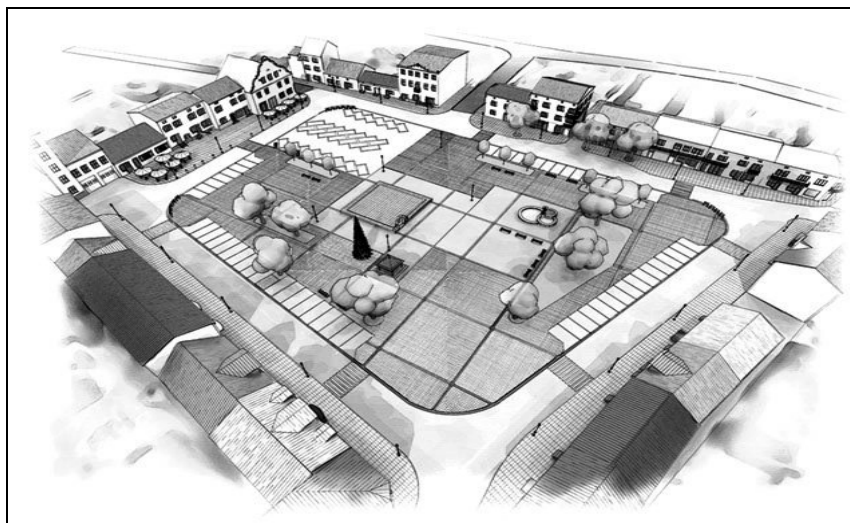
w rejonie ronda wschodniego, a także 33 drogi gospodarcze o łącznej długości 6,8 km. Południowy przebieg obwodnicy powoduje konieczność przełożenia odcinka drogi wojewódzkiej nr 793 Siewierz–Myszków, co wymaga budowy nowego fragmentu o długości 1,25 km. Obwodnica będzie się łączyć z obecną DK-78 za pomocą skrzyżowań skanalizowanych. Natomiast z DK-1 obwodnica połączy się za pomocą węzła typu koniczyna. Nad drogami lokalnymi zaprojektowano wiadukty bez skomunikowania z obwodnicą. Budowa obwodnicy – co ważne dla istniejącego ładu przestrzennego – nie wymaga wyburzenia budynków mieszkalnych (fot. 5.3). Bez niej nie da się wyeliminować ruchu z rynku. To z kolei powoduje opóźnienie prac modernizacyjnych na rynku (rys. 5.2) (*Skanska wybuduje obwodnicę...* 2009).

Fot. 5.3. Budowa obwodnicy: montaż zbrojenia pod wiadukt (zdjęcie: J. Malikowski)

Drugi etap prac ruszy, gdy powstanie południowa obwodnica Siewierza, czyli w 2010 r., co przeniesie zdecydowaną część ruchu samochodowego poza miasto. Wówczas nastąpi likwidacja tranzytowej drogi, przecinającej miasto po przekątnej, a pozostałości XVI-wiecznego

ratusza, zlokalizowane już za pomocą georadaru, zostaną zbadane archeologicznie i wyeksponowane. Docelowo rynek, który zachował średniowieczny układ architektoniczny, ma przybrać wygląd jak na rys. 5.3. Rynek stanie się najważniejszą i reprezentacyjną przestrzenią publiczną miasta, miejscem integracji mieszkańców oraz organizowania imprez kulturalnych przyczyniających się do promocji historii i tradycji Siewierza (*Projekt: Przebudowa płyty... 2009*).

Rys. 5.3. Wygląd rynku po zakończeniu II etapu modernizacji, tj. docelowy jego wygląd

Źródło: opracowanie T. Kubisa

Skutki oddziaływania uwarunkowań rozwoju przestrzennego wpływały w dwudziestoletnim procesie transformacji społeczno-ekonomicznej w postaci: możliwości, ograniczeń i zagrożeń. Pokróćce je analizując, trzeba brać pod uwagę różne wymiary struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta, takie jak: położenie i otoczenie Siewierza, ludność i pracujący, środowisko przyrodnicze, środowisko kulturowe,

układ osadniczy, wytwórczość, transport oraz infrastruktura techniczna (*Studium uwarunkowań...* 2006, s. 83).

Intencją miejskiej polityki przestrzennej jest znaczne poszerzenie profilu poprzez wzmocnienie ośrodka wytwórczego oraz oferty usługowej miasta i uznanie turystyki za ważną dziedzinę gospodarki (modernizacja rynku, restauracja zamku, zagospodarowanie terenów rekreacyjno-turystycznych, szlaków historycznych, wytyczenie ścieżek rowerowych). Zwraca się również uwagę na poprawę jakości środowiska zamieszkania, do której przyczynia się powszechna dostępność do infrastruktury technicznej (budowa kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków) i społecznej (modernizacja obiektów użyteczności publicznej, w tym placówek oświatowych z kompleksami sportowymi).

Osiągnięcie zamierzonych celów urbanizacyjnych ma nastąpić na nowych terenach inwestycyjnych typu *greenfield* przez przyciągnięcie do Siewierza zamożniejszych mieszkańców z zamiarem osiedlenia się na terenie projektowanego miasteczka ekologicznego nad Zalewem Przeczycko-Siewierskim, na tzw. Dużym Chmielowskim (*Plan rozwoju...* 2004, s. 17; *Strategia rozwoju...* 2004/2005, s. 75–80). Pierwsze tego typu ekomiasteczko w Polsce ma czerpać wzory z amerykańskich przykładów dobrej urbanistyki, jak: Baldwin Park czy Celebration. Oczekuje się uruchomienia przez osiedleńców dynamiki struktury społecznej, generującej wewnętrzne siły vitalne całego miasta, czyli kapitał ludzki i społeczny.

5.6. Podsumowanie

Polityka przestrzenna Siewierza, zapisana w lokalnych dokumentach planistycznych, strategicznych i studialnych – opierając się na zasadach zrównoważonego rozwoju – polegała na adaptacji struktury funkcjonalnej i przestrzennej miasta do elementów struktur regionalnych. W zakresie przekształceń strukturalnych rozwój przestrzenny miasta ma utrzymać jego pozycję jako ośrodka o randze lokalnej, spełniające-

go funkcje kulturowe, usługowe i wytwórcze oraz zwielokrotnić funkcje miasta jako drogowego węzła komunikacyjnego na północno-wschodnim obrzeżu Górnośląskiego Zespołu Metropolitalnego i Zagłębia Dąbrowskiego.

Reasumując, skuteczność dokonującej się transformacji przestrzennej Siewierza była zróżnicowana w minionym okresie. Władze lokalne w różnej mierze – w kolejnych kadencjach samorządowych – realizowały zapisy planistyczne i strategiczne. Zmiany oblicza miasta uwidoczniły się szczególnie w drugiej dekadzie transformacji, pomimo określonych budżetowo możliwości nakładów inwestycyjnych (brak własnego składowiska odpadów komunalnych i przemysłowych), ograniczeń formalnoprawnych (respektowanie wymogów ochrony, modernizacji i ekspozycji średniowiecznego zasobu cennych kulturowo obiektów zabytkowych, sakralnych, obronnych i mieszkaniowych oraz układu urbanistycznego) i dotyczących małej ziarnistości struktury przestrzennej na terenach niezainwestowanych (stagnacja ruchu budowlanego) oraz zagrożeń demograficznych (wzrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym).

Zarządzanie rozwojem lokalnym, odwołujące się do przedsiębiorczości i konkurencyjności, opierało się na czterech komponentach: przestrzeni, ludziach, infrastrukturze oraz aktywności, odpowiadających na wyzwania restrukturyzacyjne (rewitalizacja, metropolizacja) transformacji społeczno-ekonomicznej (Klasik 2008, s. 29). W przypadku Siewierza, mimo że niektóre z nich pozostawiają wiele do życzenia, udało się zintensyfikować rozwój dzięki lokalnemu kapitałowi ludzkiemu o wysokiej przedsiębiorczości, korzystnej lokalizacji w powstającym regionalnym układzie komunikacyjnym oraz atrakcyjności inwestycyjnej przestrzeni podmiejskiej, ułatwiającej pozyskiwanie dotacji unijnych liderom samorządu lokalnego, posiadającym wizję zmian oblicza miasta, skutecznie konkurującego z innymi ośrodkami miejskimi.

Przedsiębiorczość, będąc „drożdżami” rozwoju miasta w okresie transformacji, przejawiała się mnogością podmiotów, instytucji i relacji,

tworzeniem sieci kooperacyjnych, podatnością na sygnały z otoczenia oraz elastycznością przekształceń przestrzeni (Czornik 2004, s. 85–86). Nie bez znaczenia dla centralnych dysponentów środków finansowych (Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad) przy planowaniu i realizacji inwestycji drogowych, wytwarzających nową konfigurację przestrzeni miejskiej była atrakcyjność i lokalizacja miasta.

Dzięki posiadanym atutom, czyli podjętym inwestycjom (modernizacji dróg, budowie obwodnicy) i zintegrowanemu rozwojowi przestrzennemu Siewierza i regionu, możliwa będzie w najbliższej perspektywie realizacja tzw. „intermodalnego węzła transportowego” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego. Miałyby się krzyżować tu, czyli w strefie okołolotniskowej, połączenia drogowe A-1, S-1, DK-1, DK-78, lotnicze i kolejowe (szybkie połączenie kolejowe Katowice–Pyrzowice) po rozbudowie infrastruktury lotniska w Pyrzowicach – pozwalającego na powstanie nocnego węzła przeładunkowego – oraz jego połączenie z szerokotorowym terminalem kontenerowym i Międzynarodowym Centrum Logistycznym w Sławkowie.

Siewierz, wraz z Koziegłowami i Żarkami, ma szansę stać się nie tylko liderem przemian ekonomicznych wśród małych miast północnego obrzeża GZM, wyróżniającym się wysokim wskaźnikiem przedsiębiorczości (tab. 5.2), ale także może wysunąć się na czoło pod względem rozwoju przestrzennego.

Bibliografia

- Czornik M. (2004), *Miasto. Ekonomiczne aspekty funkcjonowania*, Wyd. AE, Katowice.
- Klasik A. (2008), *Koncepcja i metodologia*, [w:] Klasik A. (red.), *Aktywność przedsiębiorcza i konkurencyjność ekonomiczna miast w procesie restrukturyzacji aglomeracji miejskich*, Wyd. AE, Katowice.
- Krzysztofik R. (2005/2006), *Siewierz – małe miasto – wielkie perspektywy*, [w:] Heffner K., Marszał T. (red.), *Małe miasta – studium przypadków*, Wyd. UŁ, Łódź.

- Malikowski J. (2008), *Na północno-wschodnich peryferiach Górnośląskiego Zespołu Metropolitalnego: przypadek Siewierza*, [w:] Heffner K., Marszał T. (red.), *Ośrodki lokalne w strefie oddziaływania wielkich miast*, „Biuletyn KZPK PAN”, z. 238.
- Malikowski J. (2008), *Ranga kapitału ludzkiego i społecznego w wybranych strategiach rozwoju lokalnego podregionu centralnego śląskiego*, [w:] Szczepański M. S., Bierwaczek K., Nawrocki T. (red.), *Kapitały ludzkie i społeczne a konkurencyjność regionów*, Wyd. UŚ, Katowice.
- Pietrzak J. (2008), *Sprawozdanie z archeologiczno-architektonicznych badań wykopaliskowych prowadzonych w lipcu 2007 roku na terenie zamku książąt siewierskich w Siewierzu, gm. Siewierz, pow. będziński, woj. śląskie*, Łódź.
- Plan rozwoju lokalnego miasta i gminy Siewierz na lata 2004– 2006 i 2007– 2013*, (2009), oprac. zespół pod przew. I. Kubik, Uchwała nr XII–101–07 Rady Miejskiej z 26 sierpnia 2004 r., Siewierz, www.siewierz.bip.info.pl/dokument.php?iddok=652&idmp=65&r=r, 9 października.
- Projekt: Przebudowa płyty Rynku w Siewierzu*, [http://rewitalizacja.silesia.org.pl/?dz=5&id=18 & mia=9](http://rewitalizacja.silesia.org.pl/?dz=5&id=18&mia=9), 11 października.
- Skanska wybuduje obwodnicę w Siewierzu*, http://www.motogazeta.mojeauto.pl/Polskie_drogi/Skanska_wybuduje_obwodnice_Siewierza,a,1200, 11 października.
- Statystyka województwa śląskiego* (2009), http://www.stat.gov.pl/katow/index_PLK_HTML.htm, 9 października.
- Strategia rozwoju miasta i gminy Siewierz na lata 2004–2015*, (2004/2005), Uchwała Rady Miejskiej nr XLIV/326/05 z 22 grudnia 2005 r., Siewierz.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Siewierz* (2006), Uchwała nr LVI/ 384/ 2006 Rady Miejskiej z 26 października 2006 r., Katowice–Siewierz.
- Swianiewicz P. (2009), *Inwestycje w infrastrukturę techniczną*, „Wspólnota”, nr 43, <http://www.wspolnota.org.pl/content/view/9984/2/>, 10 października.
- Szczepański M. S. (2005), *Miasta realnego socjalizmu – miasta realnego kapitalizmu*, [w:] Jałowiecki B., Majer A., Szczepański M. S. (red.), *Przemiany miasta. Wokół socjologii Aleksandra Wallisa*, Scholar, Warszawa.
- Województwo śląskie 2008 – podregiony, powiaty, gminy* (2009), Katowice.
- Zuzańska-Żyśko E. (2006), *Małe miasta w okresie transformacji. Studium w regionie śląskim*, Śląsk, Katowice.